

בדין שליחות

אם יכול לעשות שליח לבטל את חמוץ

ברמბ"ס הלכות חמוץ ומצה פרק שני הלכה ב', ז"ל: ומה היא השבחת זו האמורה בתורה, היא, שיבטלו בלבו, ויחסוב אותו כעפר, וישם בלבו של חמוץ יהיו כהפקר, וכדבר שאין בו צורך כלל, ובזה ג"כ מקיים מצות עשה מן התורה.

ועיין ב מגיד משנה שם שמביא דעת בעל העיתור, שכטב, מסתברא,DSLICH נמי מבטל, מטעםDSLICHו של אדם כמוותו. ודעת הר"ן DSLICH אין יכול לבטל. עיין בקצתה"ח בסימן רע"ג סעיף ב', א', כתוב שם בזה"ל: והנה ראוי בבי"י א"ח, סימן תל"ד, במ"ש הר"ן, DSLICHו אין יכול לבטל, כיון דביתול מתורת הפקר שליח לא מצוי לבטל, שהרי אם אמר אדם לחברו הפקר אתה נכסי, אין בכך כלום, וכtablet עליה הב"י, בטעם דהפקר ליתא ע"י שליח, והיינו משומם דהפקר מתורת נדר, כדמוכח פ"ק דנדדים, וכדבר ב הרמ"ס בהלי' נדרים, וכיון דדין נדר יש לו ומשו"ה לא מהני שליחות, שהאומר לחברו קיבל עלייך נדר זה בשליחותי שהוא אסור בו אין כלום, עכ"ל. נמצא, דזהו מחלוקת הראשונים, אם השליח יכול לבטל חמוץ של המשלחת, ודעת הר"ן DSLICH אין יכול לבטל, ותמייני לשיטת הר"ן דריש פסחים, ביתול חמוץ שני, אף שהוא מתורת הפקר, אבל בחמוץ משומם שכבר אין ברשותו אף שעשו הכתוב כאילו הוא ברשותו, ולכן בגilioi דעת בעלמא, שלא ניחא ליה דליהו זכותיה בגויה כלל, סגי, וא"כ אמר לא מהני בחמוץ אמרתו לשlich שיבטל את חמוץ, אין לך גilioi דעת יותר מזה, אף שבסתם הפקר שכטב לשיטת הרמ"ס, דין נדר יש לו ולא מהני שליחות, אבל כאן בהפקר ביתול חמוץ לשיטת הר"ן שני, דהיינו ע"י ביתול גרווע נעשה הפקר כשיטת התוס'. עיין במנחת חינוך מצוה ט' עשה דתשביתו, שכטב בפירוש כן, וא"כ אם גilioi דעת בעלמא סגי, אמר לא מהני אמרתו לשlich שיבטל בעדו? וכן קשה לי ג"כ بما שכטב הקצתה"ח שם בסימן הנ"ל, דלפי שיטת הרמ"ס דהפקר מטעם נדר ואסור להזoor בו, פירש שיזוזר ויאמר אני חזר מדיבוריו, כיון שלא עשית קניין אלא הרי הוא כנדר, דכתיב ביה לא יחל דברו, ואעפ"י שהוא עצמו יכול לזכות בו, זה מדין הפקר, אבל לא מתורת

חורה משומם האיסור בל' יהל', ומסיים שם, ואפשר גמי לומר, מה"ט שיטת רשי' בביטול חמץ משומם דכתיב תשכיתו, ולא כshitat תוט' שכתבו משומם הפקר, וכיון דכתיב לא יראה לך, שכן אי אתה רואה, אבל של אחרים אתה רואה, משומם שכיוון דהפקר אכתי של הבעלים, אלא דרביע עלה האיסור בל' יהל', וא"כ אכתי זהה שלו, ולא הוות של אחרים וא"כ אכתי עובר על בל' יראה, ומה מועיל שהפקיר, ואע"ג דעתך דבר שאינו ברשותו מקרי, אבל חמץ שעשו הכתוב כאילו הוא ברשותו, משומם כי כתוב רשי' משומם תשכיתו ולא מצד הפקר, עכ"ל, קשה לי ג"כ, דבמחכ"ת.

נראת לי דגם לשיטת התוט' אינו קושיא כלל, לשיטת הר"ן שהזכירנו. דהפקר דחמצ שעני, דתיכף יצא מרשותו וסגי בגילוי דעת בעלמא שלא ניחא ליה בגויה ומהני אפילו לחמצ ידוע לשיטתו כמו אמרינו שהוא גלווקא יפה דבטל ליה, הרי כתוב בפירוש דהפקר דחמצ שעני אף שהוא מטעם הפקר, אינו דומה לשאר הפקר, דאכתי ברשות בעליים עד דאתי לרשות זוכה, אבל בהפקר דחמצ שעני דתיכף יצא מרשותו, וא"כ אפילו לשיטת התוט' גמי ATI שפיר, אינו קושיא כלל, ולא הזכר כלל שרש"י אינו סובר לשיטת הר"ן. — אמנם אה"כ מצאתי בשיטה, שmbia בשם הבית יוסף דאף לשיטת הייש אומרים שבittel מתורת הפקר, ולכון סוברים דשליח לא מצי לבטל כמו אינו יכול להפקיר ע"י שליח משומם דהפקר יש בו משומם דין נדר, וסימן שם, ול"ג Даע"ג בביטול מטעם הפקר שפיר יכול לבטל ע"י שליח, משומם דחמצ שעני ברשותו של אדם ובגילוי דעת סגי ולכון מהעיל ע"י שליח, ונגנתה שכונתי ב"ה לדעתו הק', דממילא מוכחה מזה, דגם סברתינו שהזכירנו מקודם נגד הקוצה"ה, ג"כ נכוונים בדברינו לעניין הפקר דגם לשיטת התוט' אינו קושיא כלל.

אבל קושיתינו הראשונה לשיטת הר"ן עדין קשה לי, ומהוסר הבנה? וכיון ביטול חמץ שעני, בגילוי דעת בעלמא סגי, אמאי לא מהני לשיטתו, אמרתו שליח לבטל את חמוץ? ולא מצאתי מי שמעורר בזה? — אמנם אחר העיון, נראה לי שנוכל לתרץ שלא יהא כסתרה משיטת הר"ן אהדי בסברת הדשה, דהה"ן יסביר לנו לא יכול לעשות שליח לבטל את חמוץ בביטול לבב; מטעם אחר, דהוא כמו מידי דממילא, שלא שיקד שליחות, כך במידי דמעשה, אבל לא במידי דממילא, כמו ביטול לבב, דהשליח אינו עושה מעשה כלל.

זראי' לסבירתינו נראה לי להביא מגמ' מפורשת בגדרים ע"ב: לעניין הפרה, בעניין שהאומר לאפוטרופוס כל גדרים שנודרת אשתי מכאן ועד שבוא מקום פלוני הפרה, והפר לה, יש פלוגתא בין ר' יASHIH ור' יונתן אם אפוטרופוס יכול להפר, דר' יASHIH סבר שאין יכול להפר משומם גוירת הכתוב אישת

יקימנו ואישה יפרנו, ור' יונתן סבר דיכول להפר מטעם דשלוחו של אדם כמותו, ופרק הגמ' שם, די לא משומן גזירת הכתוב, דכולי עלמא שלוחו של אדם כמותו והאפוטרופוס יכול להפר, וזה לא שמייע ליה הבעל לנדרה, זאך מצי השליח להפר, ועיין בהרא"ש שם שכח בזה"ל, ושמיעת האפוטרופוס אינה כשמיית הבעל, ואפ"י שעשו שליח להפר דבמידי דמילא לא שייך מינוי שליחות, — ומילא נוכל לומר ג"כ בנידון DIDON סברה זו, דסביר הר"ן דזהו הדין ג"כ הכא, דהביטול לבב שאומר שליח לבטול, זהה כמו מידי דמילא בהפרה, דהמחשה והביטול לבב אינו עואה מעשה כלל, והות כמו שמיעת אפוטרופוס דאמרינן שם בגמ' לעניין הפרה, דירא, דלמא מטרידנא וישכח להפר אח"כ, ועכשו אינו רוצה להפר, ע"ש, ולכון צרייך אפוטרופוס שיאמר לאשה, מיפר לך לכני שמע בעלך, לפי המסקנה, אבל שמיעת האפוטרופוס אינו כשמיית הבעל אע"פ שעשו שליח להפר, דבמידי דמילא לא שייך מינוי שליחות כסברת הרא"ש שם, וא"כ ג"כ הכא דומה ממש לשם, זה אינו רוצה עכשו לבטול, וירא דלמא מטרידנא אח"כ וישכח לבטול ולכון אומר שליח ש לבטל אח"כ לכשיובא הזמן לבטל לבבו, וזה בודאי מידי דמילא ולא שייך מינוי שליחות ע"ז. וא"כ נוכל לומר דזהו ג"כ סברת הר"ן כמו סברת הרא"ש בהפרה דשם. ומתרץ בזה קושיתינו לעיל מסתירות הר"ן אהדי, כן"ל.

وعיין בקצתו"ח הלכות שלוחין סימן קפ"ב סעיף א', שמתרץ בזה הסברה ג"כ קושית התוטס' ריב"ד דאמאי לא מהני שליחות לדבר מצוה, ומתרץ ג"כ בסברת הרא"ש דנדירים הנ"ל, דרך על הדבר שיש בו מעשה שייך שליחות, כמו למשל במצות תפילים, ובדומה, כשהשליח מניח התפילין, הגזה זו שהיא עשויה להשיב כאילו המשלח עשה הנחתה זו, אבל אכן לא הניח התפילין עלראשו, אלא על ראש שלוחו, דין גופ השlich כגוף המשלח, כיון דבמידי דמילא לא שייך מינוי שליחות עי"ש בארכיות. ומילא נראה לי דנכונים ג"כ בסברתינו דביטול לבב הוא גמי כמידי דמילא, ולכון סובר הר"ן דאינו יכול לעשות שליח לבטל את חמצו, כנלען"ד.